

POSTANOWIENIE

17 lutego 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 17 lutego 2026 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa R. N.

przeciwko J. L.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej J. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 5 marca 2024 r., V Ca 813/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od J. L. na rzecz R. N. 2700 (dwa tysiące siedemset) zł kosztów postępowania kasacyjnego.

(G.G.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 14 lipca 2023 r., XI C 629/19, Sąd Rejonowy w Rzeszowie zasądził od pozwanego przyjmującego zlecenie na rzecz powodowego spadkobiercy dającej zlecenie 14 651,49 USD z odsetkami tytułem wydania 1/3 ceny uzyskanej ze sprzedaży mieszkania dającej zlecenie.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Okręgowy w Rzeszowie oddalił apelację przyjmującego zlecenie.

Sąd ten ustalił, że matka powoda mieszkała w USA, gdzie miała mieszkanie. Matka powoda chorowała na nowotwór i gdy jej stan się pogorszył, postanowiła sprzedać mieszkanie i wrócić do Polski. W kwietniu 2013 r. udzieliła swojemu bratu

(tj. pozwanemu), także mieszkającemu w USA, pełnomocnictwa do sprzedaży mieszkania i wróciła do Polski, gdzie zmarła w sierpniu 2013 r. Spadek po niej nabyła trójka jej dzieci w równych częściach.

Przyjmujący zlecenie sprzedał mieszkanie siostry w lipcu 2013 r. za 52 000 USD, a po odliczeniu kosztów związanych ze sprzedażą pozostało 43 954,48 USD. W postanowieniu o dziale spadku po właścicielce mieszkania sąd nie wymienił wierzytelności o wydanie ceny uzyskanej ze sprzedaży mieszkania jako składnika spadku. W uzasadnieniu sąd wyjaśnił, że przyjmujący zlecenie, niebędący uczestnikiem postępowania działowego, przeznaczył sumę uzyskaną ze sprzedaży na spłatę pożyczki, której udzielił swojej zmarłej siostrze.

Sąd drugiej instancji uznał, że przyjmujący zlecenie nie wykazał, że udzielił siostrze pożyczki, a tym samym jest zobowiązany do rozliczenia się z powodowym spadkobiercą z ceny uzyskanej ze sprzedaży mieszkania.

Przyjmujący zlecenie sprzedaży wniósł skargę kasacyjną zarzucając naruszenie:

1) przepisów postępowania, tj. art. 567 § 3 w zw. z art. 688 i 618 § 3 k.p.c., przez przyjęcie, że mimo powagi rzeczy osądzonej postanowienia o dziale spadku i nienabycia wierzytelności spadkodawcy powodowemu spadkobiercy przysługuje roszczenie przeciwko pozwanemu;

2) prawa materialnego, tj. art. 1035 i 1036 k.c., przez przyjęcie legitymacji czynnej jednego ze spadkobierców z uwagi na podzielność wierzytelności spadkodawcy, chociaż wierzytelności wchodzące w skład spadku są niepodzielne;

oraz wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na oczywistą zasadność obu zarzutów kasacyjnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Artykuł 567 § 3 k.p.c. dotyczy postępowania o podział majątku wspólnego małżeńskiego i skarżący powołał go celu powołania się na orzecznictwo w sprawach podziału majątku wspólnego, lecz sam przepis nie mógł zostać naruszony przy rozstrzygnięciu o powództwie spadkobiercy przeciwko dłużnikowi

spadkodawcy. Natomiast art. 688 k.p.c. nakazuje stosowanie do postępowania o dział spadku przepisów postępowania o zniesienie współwłasności w częściach ułamkowych. Jednak skarżący nie zarzucił, że Sąd odwoławczy bezpodstawnie zastosował lub nie zastosował któregośkolwiek z art. 617-625 k.p.c. Skarżący zarzucił, że orzekanie o wierzytelności spadkodawcy, wobec nieobjęcia jej działem spadku ze względu na nieistnienie, narusza art. 617 § 3 k.p.c. Przepis ten wyłącza dochodzenie po zniesieniu współwłasności roszczeń, o których mowa w art. 617 § 1 k.p.c., czyli roszczeń między współwłaścicielami. Skarżący nie był współwierzycielem wierzytelności ani z tytułu spadkobrania, ani żadnego innego, i art. 617 § 3 k.p.c. nie stosuje się.

Z uzasadnienia zarzutu wynika, że według skarżącego przyjęcie przez sąd, który podzielił spadek, wygaśnięcia wierzytelności spadkodawcy, jest przeszkodą do uznania istnienia tej wierzytelności w niniejszej sprawie. Skarżący powołał się na powagę rzeczy osądzonej postanowienia o dziale spadku, lecz postanowienia co do istoty sprawy w postępowaniu nieprocesowym mają powagę rzeczy osądzonej tylko między uczestnikami postępowania (art. 366 k.p.c.) oraz osobami, które powinny być uczestnikami, a którym z powodu niewwezwania do udziału w sprawie przysługuje skarga o wznowienie lub wnioski o zmianę prawomocnego postanowienia. Skarżący nie był uczestnikiem postępowania o dział spadku i prawidłowo nie został wezwany do udziału, ponieważ nie miał interesu prawnego w rozstrzygnięciu o wierzytelności spadkodawcy. Postanowienie o dziale spadku przyznające określoną wierzytelność określonemu spadkobiercy jest zdarzeniem prawotwórczym, pozbawia ono wierzytelności pozostałych spadkobierców. Sąd rozpoznający powództwo o tę wierzytelność, nie może kwestionować przysługiwania wierzytelności, o ile istnieje, spadkobiercy legitymującemu się prawomocnym postanowieniem o dziale spadku. Jednak sąd spadku nie orzeka o istnieniu wierzytelności. Pominięcie wierzytelności w składzie spadku nie wiąże w sporze spadkobiercy z dłużnikiem spadkodawcy. Zarzut naruszenia przepisów postępowania jest oczywiście niezasadny, a ponadto skarżący powołał jako naruszone przepisy nieadekwatne do treści zarzutu.

2. Wierzytelność zmarłej dającej zlecenie o wydanie przez przyjmującego zlecenie ceny uzyskanej ze sprzedaży mieszkania jest

wierzytelnością pieniężną, czyli podzielną (art. 379 k.c.). Jednak zagadnienie podzielności wierzytelności wchodzących w skład spadku budzi znaczne rozbieżności w orzecznictwie i doktrynie.

Za podzielnością wierzytelności wypowiadał się wielokrotnie Sąd Najwyższy (zob. postanowienie z 7 listopada 1967 r., I CZ 97/67, OSNC 1968, nr 8-9, poz. 145; uchwały z 2 stycznia 1975 r., III CZP 82/74, OSNC 1976, nr 1, poz. 5, i z 30 maja 1975 r., III CZP 27/75, OSNC 1976, nr 4, poz. 71; postanowienie z 9 września 1999 r., II CKN 460/98, OSNC 2000, nr 3, poz. 55; podobnie dotyczące wierzytelności pozostałych po rozwiązaniu spółki cywilnej wyroki: z 6 listopada 2002 r., I CKN 1118/00; z 10 lutego 2004 r., IV CK 12/03, OSNC 2005, nr 3, poz. 44, oraz z 5 stycznia 2005 r., II CK 351/04). W nowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd odmienny, o niepodzielności wierzytelności spadkowych do czasu działu spadku (zob. wyroki: z 27 czerwca 2017 r., II CSK 15/17; z 28 listopada 2019 r., III CSK 284/17, i z 16 marca 2022 r., II CSKP 206/22, a także dotyczący prawa do żądania odkupienia przez fundusz inwestycyjny jednostek uczestnictwa wyrok z 9 maja 2019 r., I CSK 198/18). Zróżnicowane w tej mierze są również poglądy wyrażane w literaturze, choć współcześnie wydają się przeważać zwolennicy drugiego z przedstawionych stanowisk (tak postanowienie SN z 14 grudnia 2023 r., II CNPP 28/22, zob. też postanowienie SN z 3 lutego 2017 r., II CSK 152/16, i wyrok SN z 30 listopada 2017 r., IV CSK 24/17).

Już sam fakt istnienia dwóch linii orzeczniczych uniemożliwia uznanie za oczywiście zasadną skargi kasacyjnej od wyroku opartego na jednej z tych linii. Ponadto Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie podziela pierwszą z tych linii, przyjętą przez sądy *meriti*, tj. o podzielności wierzytelności pieniężnych wchodzących w skład spadku. Polskie prawo cywilne tylko w dwóch przypadkach ustanawia łączny charakter wierzytelności co do zasady pieniężnych: przysługujących małżonkom pozostającym w ustroju wspólności majątkowej oraz przysługujących wspólnikom spółki cywilnej. Artykuł 1035 k.c. jednoznacznie stanowi, że do wspólności majątku spadkowego stosuje się odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych, co w przypadku wierzytelności podzielnych oznacza ich podział z mocy prawa między wszystkich spadkobierców na części odpowiadające udziałom spadkowym (art. 379 § 1 k.c.). Oczywiście

postanowienie o dziale spadku, jako postanowienie konstytutywne, może zmienić ten stan prawny, lecz do działu spadku każdy spadkobierca ma legitymację do dochodzenia swoje części wierzytelności spadkowej. Nie są przekonujące argumenty, że wyegzekwowanie swoich części tylko przez niektórych spadkobierców może utrudnić sprawiedliwy dział spadku. Dzieląc spadek sąd orzeka według stanu rzeczy w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.) i ma możliwość uwzględnienie aktualnego stanu wierzytelności spadkowych oraz tego, co poszczególni spadkobiercy już uzyskali ze spadku. Jeżeli część wierzytelności spadkowej została jedynie zasądzona na rzecz jednego ze spadkobierców, lecz nie została wyegzekwowana, sąd spadku może przyznać tę część każdemu innemu spadkobiercy, który będzie mógł w oparciu o postanowienie działowe uzyskać klauzulę wykonalności na swoją rzecz (art. 788 k.p.c.). Natomiast uznanie, mimo braku podstawy prawnej, wierzytelności spadkowych za niepodzielne może prowadzić do nadużyć. Postępowania o dział spadku bywają długotrwałe i w tym czasie brak zgody tylko jednego ze spadkobierców może uniemożliwić dochodzenie wierzytelności, a dłużnik spadkodawcy może działać w porozumieniu z tym jednym spadkobiercą.

Nadto przedstawiony wyżej spór o podzielność wierzytelności spadkowych dotyczy okresu do działu spadku. Jeżeli sąd nie obejmie działem spadku jakiejś wierzytelności, niewątpliwie stosuje się do niej art. 379 k.c. Zaskarżone postanowienie odpowiada prawu, a w szczególności art. 1035 k.c. Podniesiony przez skarżącego art. 1036 k.c. ogranicza rozporządzanie swoim udziałem w przedmiocie należącym do spadku, czyli dotyczy rzeczy oraz praw majątkowych niepodzielnych. Natomiast wierzytelność podzielna z mocy prawa z chwilą śmierci wierzyciela dzieli się między spadkobierców (art. 379 w zw. z art. 1035 k.c.) i tylko czynność prawna spadkobiercy lub postanowienie sądu o dziale spadku mogą zmienić stan prawny wierzytelności co do osoby wierzyciela.

3. Ze względu na niezasadność wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy oddalił ten wniosek i na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. przyznał powodowi od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym

odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie.

Dariusz Pawłyszcz

(G.G.)

[a.ł